

FİNANSAL KİRALAMA (LEASİNG) ŞİRKETLERİNDE GELİR VERGİSİ KANUNU MADDE 19 KAPSAMINDA YATIRIM İNDİRİMİ İSTİSNASI UYGULAMASI

FİNANSAL KİRALAMA (LEASİNG) ŞİRKETLERİNDE GELİR VERGİSİ KANUNU MADDE 19 KAPSAMINDA YATIRIM İNDİRİMİ İSTİSNASI UYGULAMASI

Güray ÖĞREDİK

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir

Mazars&Denge Denetim YMM A.Ş.

E-yaklaşım, Ocak 2005, Sayı: 18

1-GİRİŞ

4842 sayılı kanunla V.U.K.'na mükerrer 290. madde eklenmiş ve finansal kiralama (leasing) işlemlerinde değerlendirme esasları yeniden düzenlenmiştir. V.U.K. Mük. 290/2 maddesine göre kiracı, finansal kiralamaya konu iktisadi kıymetin kullanım hakkını aktifleştirecek ve amortismanına tabi tutacaktır.

V.U.K. Mük.Md.290 oldukça teknik detaylar içermekte olup, uygulamada ise çoğunlukla bugüne kadar süre gelmiş klasik finansal kiralama işlemleri devam etmektedir. Finansal Kiralama şirketi (kiralayan) yatırımcının (kiracı) istediği, ihtiyaç duyduğu ve finansal kiralamaya konu edilebilecek iktisadi kıymeti satın almakta ve daha sonra bu iktisadi kıymetin kullanım hakkını kiracıya belirli bir süre için kiralamaktadır. Kira bedelleri ise yapılan sözleşmeye göre taksitler halinde tahsil edilmekte ve tabii ki ağırlıklı olarak kira bedellerinin önemli bir toplamı ilk yıllarda tahsil edilmektedir.

4842 sayılı kanun öncesi finansal kiralamaya konu iktisadi kıymet sadece kiralayan (leasing şirketi) tarafından aktifleştirilir ve amortismanına tabi tutulurdu. Kiracı ise kira bedellerini her ödediği taksit sonrası gider olarak kayıtlarına alırdı. Bu husus uzun yıllar gerek muhasebenin özün önceliği kavramı gerekse Uluslar arası Muhasebe Standartları'na uyum açısından ve vergi matrahına yaptığı olumsuz etki nedeniyle sürekli eleştirilmiştir.

Finansal kiralama şirketlerinin 4842 sayılı kanun öncesi, mülkiyetine sahip oldukları ve amortismanına tabi iktisadi kıymetler için muhasebe kayıtlarında oldukça yüksek tutarlarda amortisman giderleri bulunmaktaydı. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi sözleşmelerde genellikle toplam kira bedelinin önemli bir kısmı ilk yıllarda tahsil edilmekte ve buna karşılık finansal kiralama şirketleri de azalan bakiyeler (hızlandırılmış amortisman) usulünde amortisman ayırarak bu ilk yıllardaki yüksek gelirin vergi matrahına yansımaları önemli ölçüde azaltabilmekteydiler. Buna karşılık kiracılarda kira bedellerini muhasebe kayıtlarına gider olarak kaydettiklerinden dönem kazançlarını önemli ölçülerde azaltıyorlardı.

4842 sayılı kanun sonrasında ise artık finansal kiralama şirketleri, finansal kiralamaya konu ettikleri iktisadi kıymetler için artık amortisman ayıramayacaklardır. Kiracı ise kullanım hakkını aktifleştireceğinden yüksek tutarlarda gider yazamayacak, seçtiği amortisman yöntemine göre kullanım hakkını 5 yılda itfa edecek ve aktifleştirdiği kira giderlerini ise ait oldukları dönemlerde kayıtlarına gider olarak kaydedecektir.

Makalemize konu ettiğimiz finansal kiralama şirketlerinde yatırım indirimi istisnası uygulaması, finansal kiralama şirketleri açısından kaybettikleri amortisman yoluyla gider yazma imkanını telafi edici bir unsurdur. Aşağıda bu konu hakkındaki görüşlerimizi ve muhasebe kayıtlarını açıklamaktayız.

2- GELİR VERGİSİ KANUNU MADDE 19 YATIRIM İNDİRİMİ İSTİSNASI

Yatırım indirimi istisnası, 4842 sayılı Kanunla yapılan değişlikle, Gelir Vergisi Kanununun 19. maddesinde yeniden düzenlenmiştir. Yatırım indiriminin konusu, Gelir Vergisi Kanununun 19. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen mükelleflerin faaliyetlerinde kullanmak üzere satın aldıkları veya imal ettikleri amortismanına tabi iktisadi kıymetlerden yeni olanlarıdır. Oran ise, bu iktisadi kıymetlerin maliyet bedellerinin %40'ıdır.

G.V.K. Md.19'da yatırım indirimi istisnası hakkında detaylı açıklamalar yapılmış olup ayrıca Maliye Bakanlığı 22 numaralı Gelir Vergisi Sirküleri ile uygulamaya ilişkin açıklamalarda yapmıştır.

Konumuz açısından ilgili maddede özellikle arz eden bazı hususları belirtmek istiyoruz.

Yukarıda da açıkladığımız gibi satın alınan veya imal edilen iktisadi kıymetlerden yeni olanların maliyet bedellerinin %40'ı yatırım indirimine konu edilebilecektir. Yani, söz konusu iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olunması gerekir.

Yatırım indirimi istisnası uygulamasına, istisnaya konu iktisadi kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yılda başlanır ve indirilecek tutara ulaşıncaya kadar devam olunur.

Gayri maddi haklar ve ekonomik ömrü 5 yıldan az olan özel maliyet bedelleri yatırım indirimine konu edilemez.

Mal ve hizmet üretimi ile doğrudan ilgili olmayan; alet, edevat, mefruşat ve büro demirbaşı yatırım indirimine konu edilemez. Bu maddenin uygulanması açısından ilgili firmanın faaliyette bulunduğu sektör de göz önüne alınmalıdır. Örneğin, bir tekstil fabrikasına alınan mutfak teçhizatları, fırın, televizyon ya da benzerleri yatırım indirimine konu edilemezken aynı iktisadi kıymetler bir otel işletmesi tarafından satın alınırsa ve kanun maddesindeki diğer şartlarda yerine geldiyse yatırım indirimine konu edilebilecektir.

Binek otomobili ve benzeri kara taşıtları, yat, kotra, tekne ve benzeri motorlu deniz araçları ile uçak ve helikopter gibi hava taşıtları yatırım indirimine konu edilemez. (İşletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olanlar hariç)

Yurt dışı yatırımlarda kullanılmak üzere alınan iktisadi kıymetler yatırım indirimine konu edilemez.

Yatırım indirimi istisnasına konu edilen iktisadi kıymet aktife alındığı tarihten itibaren iki yıl içinde elden çıkarılırsa bu iktisadi kıymet nedeniyle elde edilen yatırım indirimi hakkı kullanılmaz. Ancak, bu süre içinde yatırım indirimi istisnasından faydalanıldıysa buna ilişkin herhangi bir işlem yapılmaz. Yani, geriye dönük düzeltme beyanı verilmesi ve cezalı vergi tarhiyatı gibi bir işlem yapılmayacaktır.

Mükellef kayıtlarını, hesaplanan ve yararlanılan yatırım indirimi istisnası tutarlarının yıllar itibarıyla takibini yapacak şekilde tutmalıdır.

3- FİNANSAL KİRALAMA UYGULAMASINDA YATIRIM İNDİRİMİ

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununun 28. maddesinde, teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde kiralayanın, kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan teşviklerden Devlet Planlama Teşkilatı'nca teşvik mevzuatına göre belirlenecek esaslar çerçevesinde yararlanacağı hükme bağlanmıştır.

4842 sayılı Kanun'dan önce, Finansal Kiralama Kanununun 28. maddesi gereği, kiralayanın teşviklerden yararlanabilmesi için finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilen yatırımların Teşvik Belgesi'ne bağlanmış

bulunması zorunluluğu vardı. Kiralama konusu mallar dolayısıyla kiralaayanın yatırım indirimi istisnasından yararlanabilmesi için, yatırımın, Teşvik belgesine bağlanması ve kiralama konusu malın yeni olması gerekmektedir.

4842 sayılı Kanun'la Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde yatırım indirimi için şunları söylemek mümkündür.

- 1- Teşvik belgesine bağlanma zorunluluğu kaldırılmıştır, dolayısıyla Finansal Kiralama Kanunu'ndaki hüküm anlamını yitirmiştir.
- 2- Finansal Kiralama Kanununun 9. maddesine göre "finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralaayan şirkete aittir." Dolayısıyla, yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde, yatırım indirimi istisnası uygulamasından, malın mülkiyetine sahip olan, kiralaayan yararlanacaktır.
- 3- Yurt içinde veya dışında daha önce kullanılmış olan iktisadi kıymetler yatırım indirimi istisnasından faydalanamaz. (yüzer havuzlar ile oniki yaşından küçük gemiler hariç)
- 4- Finansal kiralamaya konu olmakla birlikte, GVK'nun 19/4 maddesinde sayılanlar yatırım indiriminden faydalanamaz.
- 5- Kiralaayan, yatırım indirimi uygulamasına, kiralama konusu malı, kiracının zilyetliğine terkenden ve iktisadi kıymete ilişkin harcamaların yapıldığı yıldan itibaren başlar ve indirilecek tutara ulaşınca kadar devam eder.
- 6- Finansal Kiralama Kanununun 18. maddesine göre, "sözleşmede aksi öngörülmemişse kiralaayan malın mülkiyetini bir üçüncü kişiye devredemez. Sözleşmede bu yetkinin tanınması halinde, devir, ancak başka bir kiralaayana yapılabilir. Devralan sözleşme hükümlerine uymak zorundadır." Bu hüküm çerçevesinde, kiralama konusu malın, başka bir kiralaayana satılması halinde, GVK'nun 19/5 maddesi gereği, iktisadi kıymet aktife alındıktan sonra iki yıl içinde satış gerçekleşmişse, yatırım indirimi istisnasından yararlanma sona erer, iki yıl içinde yararlanılan yatırım indirimine bunun bir etkisi yoktur.

4842 sayılı Kanunla VUK'na mükerrer 290. madde eklenmiş ve finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme esasları yeniden düzenlenmiştir. Bahse konu maddede, kiralama konusu iktisadi kıymetin kiralaayan tarafından değerlendirilmesi özel esaslara bağlanmıştır. Ancak bu durumun kiralaayanın yararlanacağı yatırım indirimi ile bir ilgisi bulunmamakta olup, kiralaayan(finansal kiralama – leasing şirketi) her durumda finansal kiralama konusu iktisadi kıymetin başlangıçta belirlenen maliyet bedeli üzerinden yatırım indiriminden yararlanacaktır.

Öte yandan VUK'nun mükerrer 290. maddesine göre, finansal kiralama işlemlerinde, kiracının finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymetin kullanım hakkını aktifleştireceği hüküm altına alınmıştır. Yukarıda ilgili bölümde de belirtildiği gibi, gayri maddi hakların yatırım indirimine konu edilmesi mümkün olmadığından, kiracı tarafından bu şekilde aktifleştirilen kullanma hakkı bedelleri üzerinden yatırım indiriminden yararlanması mümkün değildir. Kaldı ki, iktisadi kıymetin kullanma hakkı, başlangıçta finansal kiralama şirketince aktifleştirilen ve yukarıda belirtilen şekilde yatırım indirimine konu edilen iktisadi kıymetin türevi niteliğindedir. İktisadi kıymet, kiralaayan (finansal kiralama-leasing şirketi) bünyesinde yatırım indirimine konu edildiğinden, bu kıymetin türevi niteliğinde olan kullanma hakkının da bir kez de kiracı bünyesinde yatırım indirimi konusu yapılması mükerrerlik yaratacak olup, adil ve haklı bir uygulama da olmayacaktır.

Ancak, finansal kiralama konusu olmakla birlikte, Gelir Vergisi Kanununun 19/4 maddesinde sayılanlar yatırım indiriminden yararlanamaz. Buradan şunu anlamak gerekir. Finansal Kiralama şirketlerinin faaliyet konusu 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde iktisadi kıymetlerin kullanım haklarının kiralanmasıdır. Ancak, faaliyet konusu nedeniyle finansal kiralama şirketi tarafından kiralamaya konu edilen her türlü iktisadi kıymette yatırım indiriminden faydalanamaz. Örneğin; bir ilaç üretim ve pazarlama şirketi, pazarlama elemanlarına kullanılmak üzere tanesi 10 milyar TL'dan 20 adet

binek otomobili (200 Milyar TL.), finansal kiralama yoluyla kiralamıştır. Burada finansal kiralama şirketi binek otomobillerini esas faaliyet konusu olan finansal kiralamaya konu etmesine rağmen bu binek otomobilleri yatırım indirimine konu edemeyecektir. Çünkü, ilaç firmasının esas faaliyet konusu ile ilgili olmayan bu otomobil alımları GVK'nun 19/4 fıkrasının 8. bendi gereği yatırım indirimine konu edilemez.

Bu konuyu şöyle de açıklayabiliriz. Kiracı, kendi kaynakları ile satın aldığı bir iktisadi kıymeti yatırım indirimine konu edebilecek ise aynı iktisadi kıymet finansal kiralama yoluyla edinildiği takdirde, yatırım indiriminden finansal kiralama şirketi faydalanacak; söz konusu kiracı, kendi kaynakları ile satın aldığı bir iktisadi kıymeti yatırım indirimine konu edemeyecek ise aynı iktisadi kıymet finansal kiralama yoluyla edinildiği takdirde, finansal kiralama şirketi de söz konusu iktisadi kıymeti yatırım indirimine konu edemeyecektir. Örneğimizde, ilaç üretim ve pazarlama şirketi binek otomobillerini işletme faaliyetlerinde kullanıyor olsa bile, işletmenin esas faaliyet konusu bu binek otomobillerinin işletilmesi olmadığından, yatırım indirimi istisnası uygulanamayacaktır. Söz konusu otomobiller taşıt kiralaması konusunda faaliyet gösteren bir firma tarafından kiralanmış olsaydı, finansal kiralama şirketi ilgili yılda vergiye tabi kazancı olması durumunda (200 milyar TL x %40) 80 milyar TL tutarında yatırım indirimi istisnasından faydalanabilecekti.

4- UYGULAMA ÖRNEĞİ

Kiralanacak Ekipman : 2 adet örme makinesi

Fatura Mal Bedeli : 40.396 YTL

KDV Tutarı : 404 YTL

KDV'li Fatura Mal Bedeli : 40.800 YTL

Kiralamaya Baz Alınan Toplam : 40.800 YTL

Sözleşme No: 2005/864

Kiralayan: FL Finansal Kiralama A.Ş.

Kiracı : KR Tekstil San. A.Ş.

Ödeme Planı

Kira

(Faiz Dahil) Kira Bedeli %1

Tarih Ay Kira Bedeli Faiz Bedeli KDV Dahil %1 KDV

17.08.2005 1 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.09.2005 2 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.10.2005 3 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.11.2005 4 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.12.2005 5 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

29.01.2006 6 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

26.02.2006 7 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.03.2006 8 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.04.2006 9 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

25.05.2006 10 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.06.2006 11 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.07.2006 12 3,752 YTL 410 3,342 3,790 YTL 38

30.08.2007 23 100 YTL 3 97 101 YTL 1

30.08.2008 35 100 YTL 3 97 101 YTL 1

29.08.2009 47 100 YTL 2 98 101 YTL 1

TOPLAM 45,324 YTL 4,928 40,396 45,783 YTL 459

FL Finansal Kiralama A.Ş.'nin muhasebe kayıtları:

15.08.2005

256 DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR HS. 40,396

Finansal Kiralama Konusu Duran Varlıklar

191 İNDİRİLECEK KDV 404

320 SATICILAR 40,800

2005/864 sayılı sözleşme kapsamında alınan makineler

17.08.2005

120 ALICILAR 18,760

Finansal Kir. Alacakları / KR Tekstil San. A.Ş.

2005 yılı

220 ALICILAR 26,563

Finansal Kir. Alacakları / KR Tekstil San. A.Ş.

2006 yılı 26,264

2007 yılı 100

2008 yılı 100

2009 yılı 99

124 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL 2,050

KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ HS.

2005 yılı

224 KAZANILMAMIŞ FİNANSAL 2,878

KİRALAMA FAİZ GELİRLERİ HS.

2006 yılı 2,870

2007 yılı 3

2008 yılı 3

2009 yılı 2

256 DİĞER MADDİ DURAN VARLIKLAR 40,395

2005/865 sayılı sözleşme gereği alınan makinelerin kullanım hakkının

kiracıya devri

FL Finansal Kiralama A.Ş. $40.396 \times \%40 = 16.158,4$ YTL yatırım indirimi istisnasından, 2005 yılı kurumlar vergisi beyannamesinde vergiye tabi kazancı olması durumunda faydalanabilecektir. Yatırım indirimi istisnası kayıtlara aşağıdaki şekilde alınabilir.

17.08.2005

900 HESAPLANAN YATIRIM İNDİRİMİ 16.158,4

2005 yılı

901 YARARLANILAN YATIRIM İNDİRİMİ 16.158,4

2005 yılı

5- SONUÇ

4842 sayılı kanunla Vergi Usul Kanunu mükerrer madde 290.'da Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme ve Gelir Vergisi Kanunu Madde 19.'da Yatırım İndirimi İstisnası konularında çok önemli düzenlemeler yapılmıştır. Artık, finansal kiralamaya konu edilen iktisadi kıymet, finansal kiralama şirketi (kiralayan) tarafından amortisman tabi tutulamayacak, kiracı tarafından kullanım hakkı olarak aktifleştirilerek amortisman tabi tutulacaktır. Ayrıca, yatırım indirimi istisnası uygulamasından yararlanmak için teşvik belgesi alma zorunluluğu kaldırılmış ve uygulama daha basit, anlaşılır ve daha geniş bir mükellef kitlesini kapsar hale getirilmiştir.

V.U.K. Mükerrer Madde 290'da yapılan düzenleme ile amortisman ayırma imkanının kiracıya verilmesi Uluslar arası Muhasebe Standartları'na uyum , muhasebenin özün önceliği ilkesine uyum ve vergiye tabi kazancın daha doğru tespiti açısından olumludur ancak; bu düzenleme ile finansal kiralama şirketleri 4842 sayılı kanun öncesi sahip oldukları yüksek tutarlı amortisman giderlerinden artık mahrum kalmışlardır. Kanunun yürürlük tarihi olan 01.07.2003 tarihinden itibaren yapılacak kiralama işlemlerinde artık amortisman ayırma hakkı kiracıya aittir. Bu nedenle GVK. Md. 19 kapsamında Yatırım İndirimi İstisnası uygulaması özellikle finansal kiralama şirketlerinin vergi matrahlarının tespitinde çok önemli bir yere gelmiştir. G.V.K. Md. 19 ile yatırım indirimi istisnasından faydalanma için gerekli olan teşvik belgesi alma zorunluluğunun da kaldırılması bu açıdan finansal kiralama şirketleri için çok olumludur.

6- YARARLANILAN KAYNAKLAR

SARAÇ, Osman (Maliye Müfettişi); "Tüm Yönleriyle Yatırım İndirimi", Yaklaşım, Sayı:126, Haziran 2003

TAYLAN, Gülçin; "Finansal Sabit Varlık Kiralamasında Gider Ayrımı ve Aktifleştirme", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı, İstanbul, 2000

ÜREL, Gürol (YMM) ve ŞEKER, Kenan (YMM) ; "Yeni Yatırım İndirimi Uygulama Rejimi", E-Yaklaşım, Ağustos 2003, Sayı:1